

До
Председателя на Научното жури за
оценяване на дисертационния труд
на Радостина Ангелова Стефанова,
Стопански факултет, Софийски университет

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Теодора Маринова Георгиева, Международно висше бизнес училище, професионално направление: 3.8. Администрация и управление (Стратегическо управление на науката, технологиите и иновациите)

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен “доктор” в професионално направление 3.8. Икономика (Икономика и управление по отрасли – Образование, наука, иновации), към Стопански факултет на Софийски университет.

Автор на дисертационния труд: Радостина Ангелова Стефанова, отчислена с право на защита.

Тема на дисертационния труд: “Оценка на въздействието на инвестициите във висше образование от националния бюджет и от Структурните и кохезионния фонд в периода 2007-2018 г. в България върху ключови показатели”.

Основание за представяне на становището: участие в състава на научно жури по защита на дисертационния труд, съгласно Заповед РД 38-333/03.07.2019 г. на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски” и Протокол №1/12.07.2019 г. от заседание на научно жури.

I. Обща характеристика на дисертационния труд

Представеният за рецензиране дисертационен труд е разработен в обем от 172 стандартни страници. Структуриран е както следва: увод (7 страници), основен текст, систематизират в три глави (121 страници), изводи и препоръки (4 страници), използвана литература (17 страници) и четири приложения (16 страници). В структурно отношение дисертационният труд е логически издържан като е постигната добра балансираност между отделните части. Съдържанието на дисертационния труд е илюстрирано посредством 15 таблици и 19 фигури. Библиографската справка съдържа 201 източника, от които 22 на български език и 179 на английски език.

Дисертационният труд, заедно с автореферата и представените научни публикации по темата на същия (общо 6 на брой), **представяват завършен продукт на самостоятелно научно изследване.**

Дисертационният труд е посветен на актуален и важен икономически и управленски въпрос. **Актуалността на темата** на дисертационния труд произтича от следното:

- На първо място, висшето образование е една от сферите на обществен живот, които, чрез подготовката на човешки ресурс и възпитаването на предприемаческа и иновационна култура, в най-голяма степен предопределят конкурентоспособността на икономиката, регионите на страната и икономическите субекти в частност, и в този смисъл усилията за неговото развитие следва да се разглеждат като инвестиция в бъдещето;

- Второ, важен дял от средствата за финансирането на проекти в областта на висшето образование представляват публичните фондове, в това число европейското структурно финансиране, което повишава нуждата от релевантна оценка на постигнатото въздействие от гледна точка на постигнатите краткосрочни резултати и дългосрочен обществен ефект;

- Трето, периодът на подготовка на програмната рамка за предстоящия програмен период 2021-2027, параметрите на който до голяма степен зависят от резултатите, постигнати през настоящия програмен период и административния капацитет за тяхното измерване, в още по-голяма степен прави оценявания дисертационен труд актуален и навременен.

В дисертационния труд сполучливо е разграничен предметът от обекта на изследването. Като **обект** на изследването са изведени „разходваните средства в периода 2007-2013 (с период на изпълнение до 2015 г.) и в периода 2014-2018 г. от Структурните и Кохезионен фондове и Европейските структурни и инвестиционни фондове (СКФ/ЕСИФ) и тези от националния бюджет по специалности“, а като **предмет** – „ефектите от направените инвестиции (вложени средства) върху резултатите на финансираните специалности, измерени чрез система от индикатори на висшето образование у нас“.

Ясно е дефинирана **целта** на дисертацията: „да се оцени краткосрочното въздействие на инвестициите във висше образование у нас от националния бюджет за периода 2012-2018 г. и Структурните и Кохезионния фонд (СКФ) за периода 2007-2013 г. (с период на изпълнение до 2015 г.) и 2014-2018 г. върху система от показатели, включени в Рейтинговата система на висшите училища в България, с оглед нов дизайн и препоръки при подготовка на следващия програмен период“, която се постига посредством решаването на шест изследователски задачи.

Изследването в дисертационния труд е насочено към валидирането на три **изследователски хипотези**: 1). По-голямото финансиране (от националния бюджет) корелира положително с резултатите на университетите, измерени чрез показателите, включени в Рейтингова система на висшите училища в България

(2012-2018).; 2). Инвестираните средства по линия на СКФ/ЕСИФ имат положително влияние върху индикаторите за висше образование, измерени чрез показателите, включени в Рейтинговата система на висшите училища в България; 3). Специалностите и висшите училища, които имат по-високи показатели (измерени на база на Рейтинговата система на висшите училища в България) имат по-висок капацитет за разработване на проекти и привличане на външно финансиране.

Използваната система от методи и подходи позволява да се проведе задълбочено научно изследване по темата и да се аргументират основните тези на дисертационния труд.

II. Оценка на съдържанието на дисертационния труд

В **първа глава** на дисертационния труд задълбочено и изчерпателно са изследвани водещите публикации в областта на инвестирането в социалната сфера, в частност образователния сектор. Основният акцент в изследването е поставен върху теориите, свързани с планирането и анализа на ефектите и въздействието на инвестициите. Сполучливо са въведени основните работни понятия, използвани по-нататък в текста. Допълнителни акценти в тази посока са направени във **втора глава** чрез анализ на моделите за финансиране и инвестиции в институциите на висшето образование, идентифицирането и измерването на постигнатите социални ефекти в основните направления на тяхното проявление.

Трета глава е посветена на описание и анализ на приложимите модели за оценка на социални ефекти. Представени са шест емпирични модела, като е оценен резултатът от тяхното приложение. Като основен критерий за оценка на въздействието е използвана промяната, която се очаква или е постигната от приложението на определена политика / интервенция.

На тази основа са изведени основни изводи и препоръки за използване на т.нар. фокусирано финансиране на сектора на висшето образование в България съгласно приоритетите, по отношение на които е постигнат обществен консенсус. Валидирани са хипотезите, представени в началото на дисертационното изследване.

Заклучение. Докторантката проявява способност за ясно открояване на своите виждания по разглежданите проблеми и за тяхната аргументирана научна защита. Тя сполучливо прави теоретични обобщения, предлага методически решения и обосновава практически предложения на изследваните проблеми.

III. Научни приноси и постижения

Представеният от докторантката Радостина Ангелова Стефанова дисертационен труд притежава убедителни доказателства за научно-приложни резултати,

представени като решения по изследваните проблеми. Могат да се открият следните основни приноси на дисертационния труд:

1) Изследвани и анализирани са теории и методи за оценка на въздействието, техните силни и слаби страни и ограничения, както и съществуващите практики, свързани с прилагането на оценка на въздействието (въпросите за дизайна на оценките, каузалността и други познавателни проблеми като обвързване на наблюдаваните промени и резултатите с интервенцията и др.).

2) Разработени и апробирани са шест модела за оценка на въздействието, които обвързват финансирането с конкретни резултати по показателите, включени в Рейтинговата система на висшите училища в България за 6 професионалния направления (общо 63 специалности от висши училища в България) в периода 2012-2018 г.

3) Оценени са ефектите от различни източници на финансиране и различията във въздействие им върху показателите за качество на висшето образование, което е важна основа за по-нататъшно разработване на политики в тази област.

IV. Публикации и участие в научни форуми

Докторантката Радостина Ангелова Стефанова е представила 6 научни публикации, пряко свързани с темата и съдържанието на дисертационния труд, в това число: една статия на английски език в списание *Trakia Journal of Sciences*, три статии на български език и два доклада на български език, представени в рамките на международни научни конференции, проведени в страната.

Представените от докторантката научни публикации отговарят на необходимия брой публикации. Те са достатъчни по обем и същевременно с това са представителни, самостоятелни, имат научна редакция и са в пряка връзка с темата на дисертационния труд, като отразяват основни моменти от него. Научните публикации отговарят на количествените и качествените изисквания за публикации при защита на дисертационен труд за придобиване на образователната и научна степен „доктор”.

V. Оценка на автореферата

Авторефератът е в обем от 59 страници. Той кореспондира с дисертационния труд и достоверно представя в синтезиран вид обхвата, съдържанието и резултатите от научното изследване.

VI. Критични бележки и препоръки

Бих искала да направя следните препоръки:

1) Авторът е направил редица важни изводи, свързани с инвестирането на публични средства в сектора на висшето образование в няколко отделни професионални направления и на основата на различни показатели, преди всичко извлечени от Рейтинговата система на висшите училища в България. Това е добра основа, за да се обособи модел за сравнително изследване, който да предлага възможност за оценка на въздействието и за сравнителни анализи с отчитане на следните параметри: институционално и проектно финансиране; държавни и частни висши училища, приоритетни професионални направления, включително през призмата на мисията и политиката на институционално равнище.

2) Рейтинговата система на висшите училища в България е полезен инструмент за сравнителен анализ. Съществуват различни мнения обаче доколко подобрите и използвани в нея показатели в най-релевантен вид представят състоянието на отделните институции и професионални направления. Като следваща стъпка авторът може да предложи друг набор от индикатори за оценка на въздействието.

Направените препоръки са в съответствие с общата положителна оценка на разработката като самостоятелно изследване с доказани научни и практико-приложни приноси.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд на Радостина Ангелова Стефанова отговаря на изискванията на действащия към момента на стартиране на процедурата Закон за развитие на академичния състав в Р България и на Правилника за неговото приложение. Дисертационният труд представлява комплексно, задълбочено и добросъвестно научно изследване на важен и сложен теоретичен и практико-приложен проблем. Темата на дисертационния труд е актуална, значима и дисертабилна. В хода на изследването са изпълнени поставените цели и задачи. С пълна убеденост давам **положителна оценка** на дисертационния труд. Посоченото в становището ми дава основание **да предложи на членовете на уважаемото научно жури да присъдят** на Радостина Ангелова Стефанова образователната и научна степен „доктор” по професионално направление 3.8. Икономика (Икономика и управление по отрасли – Образование, наука, иновации).

29 юли 2019 г.
София

Рецензент:
(проф. д-р Теодора Георгиева)